

Waardevol Handbuch der Vögel Mitteleuropas

Niethammers „Handbuch der deutschen Vogelkunde“ is indertijd ongeveer gelijktijdig verschenen met het „Handbook of British Birds“. Beide waren voor de vogelaars van die tijd min of meer een openbaring. En het plezierige was dat ze elkaar, hoewel ogenschijnlijk doublerend, toch min of meer aanvulden. Bovendien was het uitbreken van de tweede wereldoorlog er oorzaak van, dat de laatste twee delen van het „Handbook“ voor ons aanvankelijk onbereikbaar bleven, terwijl Niethammer kans zag zijn „Handbuch“ tijdens de oorlog te voltooiën. Juist de oorlogshandelingen waren er overigens oorzaak van, dat veel exemplaren van het „Handbuch“ verloren gingen, waardoor er tenslotte fantastische prijzen voor werden betaald. Inmiddels was het bovendien natuurlijk erg verouderd en al in 1958 konden we, op een bijeenkomst van de Deutschen Ornithologen Gesellschaft uit de mond van Prof. Niethammer vernemen, dat de eerste afleveringen van een heruitgave van het „Handbuch“ begin 1959 zouden verschijnen.

Prof. Niethammer bleek een betere ornitholoog dan voorspeller te zijn, want we hebben nog heel lang moeten wachten. Inmiddels werd de gedachte van verschijning in afleveringen weer prijs gegeven. En hoewel Prof. Niethammer in 1958 nog meende dat de heruitgave vijf delen zou beslaan, wordt er nu over twaalf delen gesproken.

Hiervan zijn er thans drie verschenen, die het mogelijk maken ons een indruk te vormen van dit standaardwerk. Het eerste en tweede deel werden uitgegeven onder verantwoordelijkheid van Niethammer, met medewerking van Kurt Bauer en Urs Glutz von Blotzheim. Het derde deel verscheen onder verantwoordelijkheid van Glutz en werd door hem en Bauer bewerkt. De omvang der delen bedraagt resp. 483, 535 en 504 blz. Band 1 behandelt, na een uitvoerige inleiding, toelichting en verantwoording, de *Gaviiformes* tot en met de *Phoenicopteriformes* (dus de zeeduikekers tot en met de flamingo's), Band 2 behandelt het eerste deel der *Anseriformes* (de zwanen, ganzen en een deel der eenden), Band 3 zet de behandeling der *Anseriformes* voort en

besluit die met de zaagbekken. Band 4 zal in één deel de dagroofvogels behandelen, Band 5 de hoenders, kraanvogels, trappen, grielen, rallen en duiven en Band 6 de limicolen, de plevieren en steltlopers dus, inclusief de vorkstaartplevieren en steppenhoenders.

Het tempo van verschijning is tot nu toe verheugend snel, de wijze van behandeling verrassend uitvoerig. Zozeer zelfs, dat de behandeling van een soort als de wilde eend (met 73 blz.) bijna het karakter krijgt van een monografie. Dit houdt wel het gevaar in, dat „snel even iets nakijken” niet zo simpel meer is.

Het is daarbij verrassend te zien, hoe grondig men de litteratuur heeft „nagevlooid”, waarbij zowel aandacht is geschonken aan de talrijke aanvullingen en correcties die vooral kort na het verschijnen van de eerste „Niethammer” in b.v. „Beiträge zur Fortpflanzungsbiologie der Vögel” in overvloed werden gepubliceerd, als aan zeer recente publicaties. Overigens geeft het nieuwe „Handbuch” per soort zéér uitvoerige litteratuuropgaven. Voor de wilde eend b.v. twee dichtbedrukte bladzijden!

Voor ons is plezierig, dat gegevens over de verspreiding, zoals trouwens de titel van het boek doet verwachten, niet tot Duitsland beperkt blijven, maar ook betrekking hebben op Nederland en voorts op België, Luxemburg, Zwitserland, Oostenrijk, Tsjecho-Slowakije en Hongarije. Vaak wordt deze tekst nog met kaartjes toegelicht.

Trouwens, over het geheel genomen is het nieuwe „Handbuch” veel royaler geïllustreerd, dan het oude. Het eerste deel bevat 70 illustraties, het tweede 76, plus 5 kleurenplaten, het derde 78 plus één kleurenplaat. In tegenstelling met b.v. het Britse „Handbook” is er overigens zelfs niet naar gestreefd alle behandelde soorten af te beelden. De illustraties hebben betrekking op het gedrag, de verspreiding, bepaalde determinatiekenmerken enz. Kortom, ze zijn zuiver functioneel en ondersteunen de tekst.

Er wordt uitvoerige aandacht besteed aan de ethologie, het gedrag der vogels, maar ook aan de oecologie. De biotopen worden zo goed mogelijk beschreven, de bevolkingsdichtheid wordt zo mogelijk toegelicht, terwijl ook zoveel mogelijk gegevens worden vermeld over leeftijd, levenskansen enz. De rubriek voortplanting, die in de oude „Niethammer” al verheugend uitvoerig was, kon uiteraard verder worden aangevuld.

Alles bijeen genomen mag worden vastgesteld, dat het nieuwe „Handbuch” een boek is, waar geen enkele serieuze vogelliefhebber op den duur buiten zal kunnen. Dit betekent weliswaar dat, zelfs als men de uitgave tot twaalf delen weet te beperken (wat ik betwijfel), hiermee een bedrag van ruim vijfhonderd gulden gemoed zal zijn. En dat geldt dan nog voor hen, die er op intekenen en mits de prijs van toekomstige delen niet hoger wordt dan van de reeds verschenene. De mogelijkheid tot intekening (die een besparing geeft van 15 %) blijft open tot de verschijning van het laatste deel. Met uiteraard de verplichting alle delen te betrekken.

Nogmaals: er is geen gering bedrag mee gemoeid, maar men ontvangt daarvoor zeer verzorgd uitgegeven boeken, waarvan de inhoud een royale bibliotheek vervangt.

We zien dan ook met belangstelling naar de volgende delen uit, de wens uitsprekend, dat de heren Glutz en Bauer er in zullen slagen het verschijnings-tempo te handhaven.

KO ZWEERES

Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Band 1 (Gaviiformes-Phoenicopteriformes). Herausgegeben von G. Niethammer. Bearbeitet von K. Bauer und U. Glutz von Blotzheim. 483 S., 70 Abb. Leinen DM 48,—. Subskriptionspreis DM 40.80; Band 2 (Anseriformes, 1. Teil). Herausg. von G. Niethammer. Bearb. von K. Bauer und U. Glutz von Blotzheim. 535 S., 5 Farbtafeln, 76 Abb. Leinen DM 57,—. Subskr.preis DM 48.50; Band 3 (Anseriformes, 2. Teil). Herausg. von U. Glutz von Blotzheim. Bearb. von K. Bauer und U. Glutz von Blotzheim. 504 S., 1 Farbt., 78 Abb. Leinen DM 57,—. Subskr.preis DM 48.50. Akademische Verlagsgesellschaft, Frankfurt am Main, 1966, 1968, 1969.